

Mezinárodní obchodní transakce
Právní režim
Vztah fóra a právní regulace
Nestátní prostředky právní úpravy

Přednáška v kursu Právo mezinárodního obchodu
Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Zdeněk Kapitán

Mezinárodní obchodní transakce

- Mezinárodní obchodní transakce je terminus technicus mezinárodního práva obchodního
- Praxe jej používá ve více významech
- **Mezinárodní obchodní transakce je souhrn právních vztahů (většinou smluvních), jejichž realizace je nutná k dosažení cíle sledovaného mezinárodními obchodníky (například uskutečnění výměnného obchodu, dodávky investičního celku na klíč etc.)**

Vliv fóra (opakování)

- aplikace procesních norem (příslušnost, arbitrabilita, forum shopping aj.)
- aplikace kolizních norem (limity pro volbu práva, způsob aplikace objektivních kolizních kritérií aj.)
- veřejný pořádek
- nutně použitelné normy

Co může regulovat vzájemná práva a povinnosti?

Práva a povinnosti regulují **prameny práva**:

- právo rozhodné, které je tvořeno
  - mezinárodní smlouvou (CISG, CMR, COTIF atd.) a/nebo,
  - právem zvoleným stranami, nebo
  - právem určeným podle objektivních kolizních kritérií
- smlouva mezi stranami
- nestátní prostředky regulace

Zásada aplikační přednosti mezinárodních smluv

- Má dvě roviny:
  - a) **formální** – smlouva je mezinárodně platná, recipovaná do vnitrostátního práva a publikovaná
  - b) **materiální** – sama o sobě pro daný případ stanoví, že se použije
- Mezinárodní smlouva má přednost před vnitrostátní úpravou, i když její normy jsou dispozitivní a vnitrostátní právo je kogentní

Přímá metoda na dvou příkladech

- **CMR** – vztahuje se na přepravní smlouvy, nachází-li se místo odeslání na území smluvního státu
CMR
- **CISG** – podrobněji viz cvičení – vztahuje se na:
  - a) mezinárodní,
  - b) koupi,
  - c) zboží,
  - d) 1. pokud se místa podnikání stran nacházejí na území smluvního státu CISG,
2. na právo smluvního státu CISG odkazuje kolizní norma (subjektivní či objektivní kolizní normou)

Problémy přímé metody

- Neobsahuje nikdy komplexní úpravu, vznikají v ní mezery, které musíme vyplnit
- Mezery se vyplňují:
  - a) zásadami, na kterých stojí příslušná mezinárodní smlouva a/nebo
  - b) právním řádem, na který odkazuje kolizní norma

Kolizní metoda úpravy

- Pokud neupravuje daný problém mezinárodní smlouva, pak se určuje právo rozhodné podle tzv. kolizních norem
- Kolizní normy jsou:
  - a) **subjektivní** = volba práva,
  - b) **objektivní** – za pomoci nějaké skutečnosti vybírají právo rozhodné (podle polohy věci, podle místa odeslání věci, podle sídla prodávajícího etc.)

Vztah mezi prameny práva

- Mezi prameny práva existují hierarchické vztahy (viz podrobněji dále)
- Je třeba si proto uvědomit:
  - a) rozdíl mezi **kogentními** a **dispozitivními** normami
  - b) zásadu **aplikační přednosti** mezinárodních smluv
  - c) pravidla pro použití nestátních prostředků regulace

Volba práva (opakování)

- Rozlišujeme dva druhy volby práva:
  - a) **kolizní** – je upravena v kolizních normách a vybírá právní řád
  - b) **materiální** – je to obecně akceptovaná možnost chovat se v mezích kogentních norem; materiální volba práva je tedy jiný odkaz na právo (zpravidla na nestátní prostředky regulace)
- Právo nelze zvolit pro všechny vztahy, ale **jen pro smluvní závazky**.
- Je třeba tedy rozlišovat:
  - a) **závazkové (obligační) účinky smlouvy** – s možností zvolit právo
  - b) **věcněprávní účinky smlouvy** – bez možnosti zvolit právo

Lex mercatoria

- viz podrobnější výklad o vzniku a teoriích v učebnici
- terminologie názvu:
  - lex mercatoria
  - právo platné mezi mezinárodními obchodníky
  - právo mezinárodního obchodu
  - právo mezinárodních obchodních transakcí aj.

Závaznost legis mercatoriae

- Schmitthoff a Goldštajn
- Vznik novodobého legis mercatorie umožňuje
  - obecně akceptovaná existence autonomie vůle stran
  - realizace zásady pacta sunt servanda
  - rozvoj mezinárodní obchodní arbitráže
- Existenci legis mercatoriae umožňuje pak mj. dispozitivnost závazkového práva, minimální meze dané ordre public, podobnost institutů závazkového práva napříč právními systémy

Skladba legis mercatoriae

- Mezinárodní obchodní zvyklosti
- obecně uznávané principy a zásady (srov. i čl. 38 odst. 1 písm. c/ Statutu MSD)
- institucionalizované produkty smluvní svobody
- soubory zásad mezinárodních obchodních smluv

Způsoby použití legis mercatoriae

- **Subsidiární aplikace** – materializovaná volba práva
- **Rovnocenná aplikace** – lex mercatoria se stejnou hodnotou (právní silou) jako právní řád
- **Přednostní aplikace** – nemá univerzální opodstatnění

Objektivní kolizní kritéria (opakování)

- Pro obligační účinky smlouvy:
  - právo **nejužšího spojení**, zpravidla:
  - právo místa sídla té strany, která poskytuje **charakteristické plnění**
- Pro věcněprávní účinky smlouvy:
  - právo **polohy věci**,
  - právo místa odeslání věci, pokud se v době uskutečnění transakce věc (již) přepravuje

Nestátní prostředky regulace

- Druhy:

A) ty, které jsou způsobilé regulovat přímo práva a povinnosti (obsah smlouvy tvoří jen za určitých okolností; viz dále)

- obchodní zvyklosti
- praktiky
- všeobecné obchodní (smluvní a dodací) podmínky

B) ty, které mají jiný právně relevantní vliv

- právní návody a vzorová pravidla
- vykládací pravidla
- formulářové smlouvy

- Subjekty tvorby: ICC (Incoterms, vzor. smlouvy), zájmové subjekty, UNIDROIT, UNCITRAL, FIDIC, EHK OSN

Významné kodifikace obchodních zvyklostí

- Zásady mezinárodních obchodních smluv
UNIDROIT – UPICC
- Principy evropského smluvního práva –
PECL

Principles of European Contract Law

<http://www.storme.be/PECLre.html>

Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT

Aktuální UPICC 2004:

<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm>

Praktičtější jsou UPICC 1994, poněvadž jsou dostupné ve větším počtu jazyků

Rozbor čl. 9 CISG

- Praktiky stran (odst. 1) – viz dále
- Obchodní zvyklosti dohodnuté (odst. 1) – je to „dohoda“
- Obchodní zvyklosti normativní (odst. 2):
presumpce **dohody** o jejich použití
  - a) strany je znaly, nebo měly znát
  - b) v široké míře známy v odvětví
  - c) jsou zpravidla dodržovány

Praktiky zavedené mezi stranami

- Podmínky použití
  - a) subjektivní (personální) – **kdo**
  - b) časová – **kolikrát** (jak dlouho)
  - c) věcná – **co**
- Právní relevance – přednost před dispozitivními ustanoveními a normativními obchodními zvyklostmi, nikoliv však
- Viz však také čl. 29 odst. 2 CISG a pravidlo estoppelu

Smluvní a dodací podmínky (ObchZ)

Podmínky použití:

1. odkaz ve smlouvě

2a. dodací podmínky „nezávislé instituce“,
nebo

2b. dodací podmínky stranám známé,
nebo

2c. dodací podmínky ke smlouvě přiložené

Sestavme hierarchii

- Je uzavřena smlouva o dodávce obráběcích strojů v 12 dílčích plněních mezi českým prodávajícím a rakouským kupujícím.
- Ve smlouvě
  - není zvoleno právo
  - je odkaz na dodací podmínky prodávajícího, s nimiž se strany seznámily
  - je odkaz na použití Zásad mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT
  - je odkázáno na dodací paritu DDP Incoterms 2000
- Jaká bude hierarchie pravidel zavazujících strany v oblasti závazkových účinků smlouvy?

Kritéria pro určení přednosti

- Kogentní má přednost dispozitivním
- Speciální má přednost před obecným (lex specialis derogat legi generali) – to co je dohodnuto „individuálněji“ má přednost před tím, co se vztahuje na širší okruh vztahů
- Vyšší forma má přednost před nižší formou
- Viz k tomu též čl. 9 CISG, §§ 264, 274 a 730 ObchZ

Pořadí pravidel

1. Kogentní ustanovení práva rozhodného
2. Smlouva mezi stranami
3. Dohodnuté obchodní zvyklosti
4. Dodací podmínky prodávajícího
5. Dodací podmínky Incoterms
6. Praxe zavedená mezi stranami (pozor na estoppel)
7. Zásady mezinárodních obchodních smluv
UNIDROIT
8. Normativní obchodní zvyklosti (nevyložené)
9. Dispozitivní ustanovení práva rozhodného